

TRESTEGSSTÖDET INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Varför?

- För att trygga kontinuiteten och övergångsskedena är det viktigt att även småbarnspedagogiken övergår till modellen för stöd i tre steg. Trestegssystemet blir då en pågående process där man genom tidigt ingripande, gemensam planering och kontinuerlig bedömning stöder barnet genom småbarnspedagogiken, förskolan och den grundläggande undervisningen.
- Många kommuner har redan tidigare övergått till trestegsmodellen.
- Inom vården används trestegsterminologin inom planeringen och bedömningen.

Trestegsmodellen används då stödet för barnets fostran och lärande ordnas. Gemensamma begrepp inom småbarnsfostran, förskolan och den grundläggande undervisningen underlättar dialogen och samarbetet mellan pedagogerna. Med stöd vid rätt tidpunkt hjälper man barn så tidigt som möjligt och den hjälp som ges förebygger det att problemen blir svårare och hopar sig.

Stödet kan växla mellan allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Stödet för barnets utveckling och lärande byggs genom att utforma tillvägagångssätten, innehållen i verksamheten, lärmiljöer och personalarrangemang att motsvara barngruppernas behov.

De tillsammans med vårdnadshavarna överenskomna pedagogiska principerna och tillvägagångssätten som främjar barnets välmående antecknas så konkret i barnets individuella plan att man kan bedöma hur de förverkligas. Utgående från de behov som antecknats i barnens individuella planer och utgående från yrkeskunnande planerar och kommer teamet/arbetsparet överens om gemensamma tillvägagångssätt för pedagogerna, och alla pedagoger förbinder sig att följa dem.

”Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många sätt. Arbetssätten och lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödet kan omfatta pedagogiska och strukturella arrangemang och andra arrangemang som stödjer välbefinnandet. Pedagogiska arrangemang är till exempel stöd av en specialbarntädgårdslärare, som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis, individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Stödet kan också omfatta användning av tecken och bilder eller annat stöd för språket och kommunikationen. De strukturella arrangemangen är bl.a. att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen. Andra arrangemang som stödjer välbefinnandet är till exempel handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården.”

(Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016)

Ordnandet av stöd kan beskrivas genom omedelbart ingripande, gemensam planering och kontinuerligt bedömning. En viktig roll har ett starkt pedagogiskt kunnande. Det är också viktigt att det finns ett så kallat gott allmänt stöd i grupperna. Då kan man upptäcka barnets behov av stöd och omedelbart svara på dem. **När man upptäcker att barnet har behov av stöd handlar man på följande sätt:**

1. **Stödåtgärderna inleds omedelbart.** Pedagogen i barnets grupp ansvarar för att stödet inleds. Vid behov konsulteras specialläraren inom småbarnspedagogiken.
2. **Barnets situation och behov bedöms** mer detaljerat på de sätt som behövs (*till exempel bedömningar, noggrannare iakttagelser, samtal*) i samarbete med teamet, vårdnadshavare, specialläraren och vid behov med övriga samarbetspartners och genom att höra barnet.
3. **En skriftlig plan för stödet görs i barnets plan för småbarnspedagogik (vasu)** i samarbete med vårdnadshavare, barnet och vid behov specialläraren och övriga samarbetspartners. Planen innehåller lämpliga stödformer med mål och ansvar.
4. **Småbarnspedagogen gör** de andra sakkunniga som jobbar med barnet **förtrogna** med planen för stöd och ser till att alla som jobbar med barnet förbinder sig till att ge barnet stöd enligt planen. För att stödet ska vara systematiskt i alla situationer i vardagen är det viktigt att alla förbinder sig.
5. **Hur planen fungerar bedöms hela tiden i vardagen** genom att iakttä barnet, gruppens sätt att fungera och miljön, prata med vårdnadshavarna, aktivt lyssna till barnet (*till exempel iakttagelser, bedömningar, diskussioner*).
6. **Tillvägagångssätten, miljön och stödformerna bearbetas** kontinuerligt vid behov utgående från iakttagelserna och diskussionerna.
7. Utgående från iakttagelserna **bearbetas och uppdateras barnets vasu regelbundet** i samarbete med vårdnadshavarna, teamet och eventuella samarbetspartners och man hör barnet i saken.
8. **Barnets stöd fortsätter utan avbrott** så länge barnets behov förutsätter det. Stödet ökar eller minskar så att det motsvarar barnets behov. Också specialpedagogiska kompetensens (specialläraren) roll i givandet och planerandet av stödet samt hur individuellt stödet är ökat eller minskat enligt barnets situation. Det att stödet avslutas skrivs också in i barnets vasu.

	Allmänt stöd	Intensifierat stöd	Särskilt stöd
Betonade stödformer	<ul style="list-style-type: none"> pedagogiskt stöd på gruppnivå 	<ul style="list-style-type: none"> individualiserat pedagogiskt stöd strukturellt stöd 	<ul style="list-style-type: none"> individualiserat pedagogiskt stöd starkt strukturellt stöd
Specialundervisning	<ul style="list-style-type: none"> nej 	<ul style="list-style-type: none"> möjligt (deltid) 	<ul style="list-style-type: none"> alltid (deltid)
För vem	<ul style="list-style-type: none"> alla 	<ul style="list-style-type: none"> efter starkt allmänt stöd och pedagogik behov av att individualisera undervisningen och handledningen i vardagen 	<ul style="list-style-type: none"> behov av mångprofessionellt stöd behov av individualiserad undervisning och handledning i många eller alla vardagliga situationer
Specialpedagogiska kompetensens roll i planeringen	<ul style="list-style-type: none"> starkt allmänt pedagogiskt kunnande 	<ul style="list-style-type: none"> specialpedagogiska kompetensens roll framhävs 	<ul style="list-style-type: none"> specialpedagogiska kompetensens roll stark
Mångprofessionellt	<ul style="list-style-type: none"> möjligt 	<ul style="list-style-type: none"> i allmänhet 	<ul style="list-style-type: none"> mångsidigt

		åtminstone en sektor	
Genomförande av det planerade stödet och hur man förbinder sig till stödet	<ul style="list-style-type: none"> • alla pedagoger i barngruppen 	<ul style="list-style-type: none"> • alla pedagoger i barngruppen 	<ul style="list-style-type: none"> • alla pedagoger i barngruppen

De väsentliga skillnaderna mellan stödets olika nivåer anknyter till hur individualiteten, specialpedagogiska kompetensens roll, stödets intensitet och mångprofessionella samarbetet betonas. Det att specialpedagogiken ökar syns i att speciallärarens roll är större på de högre nivåerna, likaså i att specialundervisningen träder in som ett sätt att stöda barnet. *Bedömningen av hur mycket stöd barnet behöver ska grunda sig på barnets individuella behov inte på kategorier som på förhand bestämts, som till exempel diagnoser.*

ALLMÄNT STÖD

Alla barn har rätt till allmänt stöd. I det allmänna stödet beaktas barnens individuella skillnader i utveckling, lärande, temperament och intressen. Varje barn har rätt till stöd för växandet och lärandet. Att ge allmänt stöd är alla pedagogers uppgift och det hör till all verksamhet inom småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogerna möter barnet med acceptans och förståelse. Utmanande faser hör till barnets utveckling. Därför är det viktigt att känna till barnets normala utveckling och de risker som därtill hör. Det här förutsätter att pedagogernas grundläggande kompetens upprätthålls och stärks samt en positiv inställning till de möjligheter som finns att växa och utvecklas. Det allmänna stödet handlar om att aktivt stöda barnet i gruppen, bearbeta miljön, samarbeta och aktivt utveckla tillvägagångssätt.

Praktiska exempel på **allmänt** stöd:

Att utnyttja och värdesätta vardagliga ofta återkommande situationer i undervisningen

- påklädningssituationer, måltider, utevistelse, dagsvila, övergångssituationer, lek
- att öva motoriska, sociala och språkliga färdigheter i vardagliga situationer
- undervisning i finska som andra språk (S2)
- att stöda barnets självstyrning och självreglering (bilder, att sätta ord på det man gör, gemensamma spelregler)
- pedagogernas sensitivitet och närvaro i växelverkan mellan den vuxna och barnet
- att pedagogen agerar konsekvent.

Att stärka tryggheten

- gemensamt överenskomna spelregler i barngruppen
- stöda känslöfärdigheterna (att känna igen och namnge känslor)
- framförhållning (strukturer, rutiner, dagsscheman, veckoscheman, information, timer)
- förebygga mobbning.

Att stöda utvecklingen på ett positivt sätt

- ge beröm, tacka, uppmuntra, fira

- uppmärksamma gemensamma lyckanden
- personlig belöning (pärlburk, flanellograf, glada meddelanden/smileys)
- metoder för reglering av beteendet (trafikljus, aktivitetsmätare, bilder, sociala berättelser. serie samtal).

Att välja för barnet lämpliga pedagogiska metoder och handlingsätt

- att beakta barnets ålder, utveckling och intressen
- strukturerat och illustrerat dagsschema
- smågruppsverksamhet (fasta, varierande)
- färdiga program för smågrupper
- den fysiska, psykiska och sociala lärmiljön (tavla för val av lek, rum märkta med bilder, rum som struktureras med möbler, mattor och lekplatser, arrangemang med egenvårdare, verksamheten differentieras)
- undervisningens strukturering (åskådliggöra, konkretisera med föremål och bilder, arbete via olika kanaler genom rörelser och lek med hjälp av olika sinnen)
- undervisningsmetoder (modellinläring, tillräckligt med upprepning, arbete via olika kanaler, åskådlighet, funktionalitet, lek).

Pedagogernas samarbete

- samarbete med vårdnadshavarna
- yrkesmässigt samarbete pedagoger emellan
- samarbete med specialläraren
- samarbete med rådgivningen och skolan
- samarbete med andra sakkunniga.

Dagliga aktiviteter

- måltider (mångsidig och hälsosam kost, kostdagbok för en kort period)
- hygien (blöjvård, toalettbesök, tvätta händerna)
- utevistelse (tillräcklig och trygg utevistelse)
- vila/sömn (individuella behov, lyssna på musik med hörlurar, tyngdtäcke).

Individuellt behov av vård

- rutinvård av kroniska sjukdomar (att ge medicin regelbundet, smörja torr hy, beakta olika allergier, sköta till exempel epilepsi som är i balans).

INTENSIFIERAT STÖD

När det allmänna stödet inte räcker till för barnet behövs intensifierat stöd. Intensifierat stöd ordnas för barn som behöver individuellt stöd inom utvecklingens olika delområden och vars behov av stöd är långvarigt. Intensifierat stöd innefattar de allmänna stödformerna, men de effektiveras, specificeras, individualiseras och förverkligas mer intensivt och mer regelbundet under en längre tid.

Man övergår till intensifierat stöd efter att man tillsammans med barnets vårdnadshavare och pedagoger bedömt och konstaterat att de allmänna stödmetoderna som använts inte räcker till för barnets behov. Det att barnet övergår till att omfattas av intensifierat stöd förutsätter speciallärarkonsultation och eventuellt mångprofessionellt samarbete. Gruppen kan ansöka om en strukturell stödåtgärd, vilket förutsätter att specialläraren gör en kartläggning av pedagogiskt stöd. Den specialpedagogiska arbetsgruppen (VEK-gruppen) fattar beslut om strukturella stödåtgärder inom intensifierat stöd. Barnskötarresursen och minskning av gruppstorleken får inte vara strukturella stödåtgärder som utesluter varandra utan båda ska vid behov vara möjliga enligt barnets behov.

Det intensifierade stödet planeras för ett enskilt barn i samarbete med föräldrarna, gruppens pedagoger och specialläraren. Vid behov deltar även daghemsföreståndaren och andra sakkunniga i planeringen av stödet. Inom det intensifierade stödet blir samarbetet mellan de ovannämnda tätare. Det planerade stödet skrivs in i barnets vasu.

Praktiska exempel på **intensifierat** stöd:

Val av för barnet lämpliga undervisningsmetoder och tillvägagångssätt

- personlig, illustrerad struktur
- personliga korguppgifter används dagligen
- omordna undervisningsmiljön (rent och enkelt material och möblemang och dylikt)
- strukturera undervisningen individuellt
- specialpedagogiska metoder, arbetssätt och material (att utnyttja specialpedagogisk kunskap, använda arbetssätt som handleds av sakkunniga, utnyttja hjälpmedel och material för individuellt iakttagande)
- kommunikationsmedel som stöder talet (barnet använder kontinuerligt en personlig kommunikationsmapp eller dylikt)
- personliga lösningar för reglering av beteendet.

Dagliga aktiviteter

- påklädningsituationer, måltider, utevistelse, dagsvila, övergångssituationer (i dessa situationer behövs mer handledning av pedagogen än vad barnets åldersnivå förutsätter, personliga bilder, situationskartor, aktivitet)
- till exempel vid omfattande ätstörningar regelbundet, mångprofessionellt samarbete med bland annat näringsterapeut
- barnets stöd förutsätter att pedagogerna hela tiden ser till barnet, håller ett öga på barnet och så vidare
- individuella arrangemang vid dagsvilan
- övervakning av ett barn som rymmer.

Att svara på behovet av individuell vård till exempel vid vård av vissa kroniska sjukdomar

- vård av sjukdom som kräver kontinuerlig, noggrann och välplanerad vård och bedömning i samband med vårdsituationen, till exempel nyligen diagnostiserad eller svårskött diabetes eller epilepsi

- behov av mycket vård i förhållande till åldern till exempel vid toalettbesök (bland annat kateterisering).

SÄRSKILT STÖD

Det är fråga om särskilt stöd då barnet har behov av kontinuerligt och individuellt heltidsstöd eller stöd behövs på många delområden inom utvecklingen eller behovet av stöd för ett delområde är mycket stort. Till exempel gravt handikappade barn och barn som har grava neurologiska problem eller grava störningar i känslolivet omfattas av särskilt stöd. Inom särskilt stöd alla former av stöd vara i användning.

Förutsättningen för särskilt stöd inom småbarnspedagogiken är alltid mångprofessionellt samarbete som vårdnadshavarna deltar i. Det planerade stödet skrivs in i barnets vasu.

Specialläraren inom småbarnspedagogiken och VEK-gruppen förbereder beslutet om särskilt stöd. Beslutet om särskilt stöd fattas av chefen för småbarnspedagogiken. Beslutet om särskilt stöd gäller i huvudsak barn som fått beslut om förlängd läroplikt. När man bedömer behovet av förlängd läroplikt beaktar man den synpunkt som vårdnadshavarna, de personer som undersöker och rehabiliterar barnet och barngruppens lärare eller speciallärare har om barnet och barnets behov av stöd. I Lovisa bereder den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken beslutet om förlängd läroplikt i samarbete. Det särskilda stödets uppgift är att erbjuda individuellt planerat och genomfört stöd för utvecklingen och inlärningen.

Specialundervisningen inom småbarnspedagogiken är ofta kompanjonsundervisning i gruppformat där specialläraren arbetar tillsammans med läraren och andra sakkunniga. Också undervisning i smågrupper och individuell undervisning är möjlig men man ska tänka på att det är viktigt att barnet är del av en grupp och har en kamratgrupp.

Praktiska exempel på **särskilt stöd**:

- behov av personlig hjälp och handledning nästan hela tiden
- i personaldimensioneringen har behovet av heltidshjälp och handledning beaktats
- många olika slags hjälpmedel används
- individuella kommunikationsmedel som stöd för talet och som ersätter talet används
- personalen utför krävande vårdåtgärder dagligen.

KARTLÄGGNING AV PEDAGOGISKT STÖD

Barnets namn: _____

Daghem och grupp: _____

Namnet på den som fyller i blanketten: _____

Datum: _____

Graden av stöd: allmänt intensifierat särskilt

prövat/används/kommentarer

Lärmiljön

Bilder på dagsprogrammet/aktivitetsstunden framme	☐	☐	_____
Genomgång av dagens program/aktivitetsstund tillsammans med barnet	☐	☐	_____
Tydliga sätt att handla i grupp/med barnet	☐	☐	_____
Smågruppsverksamheten är planerad och barnen har informerats	☐	☐	_____
Anvisningarna delas upp i delmoment (anvisningarna framme i form av bilder/fas för fas)	☐	☐	_____
Lärmiljön är tydligt ordnad och går att ändra	☐	☐	_____
Barnen har tillgång till materialet och platserna är märkta med bilder	☐	☐	_____
Åskådningsmaterial (olika sinneskanaler) används	☐	☐	_____
I gruppen gemensamt överenskomna handlingsätt	☐	☐	_____
Möjlighet att röra på sig under sysselsättningen	☐	☐	_____
Positiv respons och uppmuntran	☐	☐	_____
Övrigt stöd, vilket?	☐	☐	_____

Stöd för självständigt handlande och uppmärksamheten

Den vuxna är nära barnet	☐	☐	_____
Uppgifterna delas upp i delar	☐	☐	_____
Skeendena förutses	☐	☐	_____
Något i händerna som man kan "pyssla" med	☐	☐	_____
För att strukturera tiden används Time Timer och äggklocka	☐	☐	_____
Balansdyna, gymnastikboll eller aktivitetsdyna används	☐	☐	_____
Sysselsättningen indelas i perioder – pauser vid behov	☐	☐	_____
Skärm eller ett lugnt hörn för sysselsättningen vid behov	☐	☐	_____
Minska på stimuli	☐	☐	_____
Bildstrukturer	☐	☐	_____
Möjlighet att röra på sig	☐	☐	_____
Systemet med feedback används systematiskt	☐	☐	_____
Hörlurar eller öronproppar	☐	☐	_____
Lugn musik	☐	☐	_____
Avslappningsstund och att lära sig avslappning	☐	☐	_____
Övrigt stöd, vilket?	☐	☐	_____

Stöd för sociala färdigheter och stöd för beteendet

prövat/används/kommentarer

Regler som man kommit överens om tillsammans med barnen	☐	☐	_____
Tydliga regler (inte för många) – visuella (illustrerade)	☐	☐	_____
Konsekventa följder	☐	☐	_____
Flexibelt genomförande för varje barn	☐	☐	_____
Lära och öva sociala färdigheter	☐	☐	_____
Lära och öva känslofärdigheterna	☐	☐	_____
Självkontroll och bedömning av eget beteende (bl.a. flanellograf, känslomätare)	☐	☐	_____
Sociala bildberättelser	☐	☐	_____
Förtroendeuppdrag	☐	☐	_____
Övrigt stöd, vilket?	☐	☐	_____

Stöd för språkliga färdigheter

Vi läser för barnen och samtalar med dem	☐	☐	_____
Förklaring nya begrepp	☐	☐	_____
Korta anvisningar på klarspråk vid behov bilder som hjälp	☐	☐	_____
Sakerna delas upp i mindre delar (mindre att komma ihåg på en gång)	☐	☐	_____
Benämningsovning	☐	☐	_____
Metoder som stöder språkinlärningen används	☐	☐	_____
S2 individuell handledning	☐	☐	_____
Övrigt stöd, vilket?	☐	☐	_____

Samarbetet mellan vårdnadshavare och personal

Tätt samarbete med hemmet och information hem	☐	☐	_____
Överenskommelse med hemmet om vad och hur hemmet informeras	☐	☐	_____
Mål som överenskommit med vårdnadshavaren	☐	☐	_____
Specialläraren inom småbarnspedagogiken deltar i samarbetet	☐	☐	_____
Mångprofessionellt samarbete/konsultering	☐	☐	_____
Övrigt stöd, vilket?	☐	☐	_____

Övrigt man tillsammans kommit överens om

_____